

Evocationis

Oproep: Kakkerlakken waarnemen !!!!!

Met het verschijnen van de sprinkhanenatlas van Nederland kunnen we wel stellen dat er nu heel wat bekend is van de in onze streken levende Orthoptera. Helaas is het tegenovergestelde het geval voor onze inheemse kakkerlakken. Eigenlijk is er opvallend weinig bekend over deze groep. Dankzij het feit dat een aantal sprinkhaan-waarnemers ook een aantal waarnemingen van kakkerlakken hebben doorgegeven, hebben we nu al wel een eerste beeld van de verspreiding van deze diertjes. In dit beeld zitten echter nog heel wat gaten, en de voorlopige gegevens roepen nogal wat vragen op: Is het daadwerkelijk zo dat de Noorse kakkerlak (*Ectobius lapponicus*) zeldzamer is dan vroeger het geval was en waarom komen er amper $\sigma\sigma$ op de droge delen van de Veluwe voor? En komt de Bleke kakkerlak (*E. pallidus*) inderdaad alleen in het zuiden en verder op een paar geïsoleerde plaatsen voor? Er zijn aanwijzingen dat deze soort geluid maakt! Als dat waar is: hoe maakt hij dat, hoe klinkt het, en welke functie heeft het in de balts?

Naast deze verspreidingsgegevens weten we echter nog maar heel weinig. Weliswaar komen bijna alle waarnemingen van de zandgronden, maar daar is dan ook meteen alles mee gezegd wat de oecologie van inheemse kakkerlakken betreft. Zo zouden we graag willen weten in welk biotoop ze precies zitten: op natte of op droge hei, vergrasd of niet, of in bos, en vooral: waar in dat biotoop. De Noorse en de Heide kakkerlak (*E. panzeri*) worden zelden gemeenschappelijk aangetroffen met de Boskakkerlak (*E. sylvestris*); de oorzaak zal vermoedelijk in een niche verschil zitten, b.v. dat de Noorse kakkerlak in nattere biotopen zit, maar voordat hier veel meer gegevens over zijn, valt hier heel moeilijk een echte uitspraak over te doen. De beste plek voor kakkerlakken is vaak bladstrooisel, maar het lijkt dat ze beukenblad mijden: wie bewijst het tegendeel?

Een ander interessant, en tot dusverre onderbelicht punt is het al dan niet in bomen voorkomen van kakkerlakken. Tijdens het kloppen van eiken kun je kakkerlakken vangen, maar zijn dat dan de mannetjes, of juist de wijfjes, of beide, of zelf de nymfen, en welke soorten kun je zo aantreffen? En is dit het hele jaar zo,

of alleen in bepaalde periodes? Gegevens hierover zijn nog nauwelijks voorhanden, deels omdat het op de sprinkhaanformulieren moeilijk is aan te geven dat je een dier op een boom hebt aangetroffen. We willen iedereen echter oproepen om toch vooral op deze beestjes te gaan letten, en te noteren (b.v. als opmerking op het formulier) dat het dier op een boom zat, en waar hij op de boom zat (op de stam, of een dunne of dikke tak of tussen de bladeren).

Van een aantal soorten (uitheemse) kakkerlakken is bekend dat de dieren gregair voorkomen, d.w.z. dat ze bij elkaar gaan zitten. In een recent artikel van Rivault & Cloarec (1998) wordt zelfs aangetoond dat de Duitse kakkerlak (*Blattella germanica* (L.)) in een soort familie of lokatie-groepjes bij elkaar gaan zitten, terwijl ze de geur van soortgenoten van andere groepen juist mijden. Deze resultaten roepen de vraag op of de Nederlandse soorten ook een dergelijk gedrag laten zien. Nu is dat niet een eenvoudige vraag die met veldonderzoek zo kan worden opgelost, maar we kunnen wel vaststellen of onze kakkerlakken (vooral de nymfen) een neiging hebben om in groepen voor te komen, en zo ja, hoe groot die groepen dan zijn.

Een ander raadsel tot dusverre is: wat eten kakkerlakken eigenlijk? In labomstandigheden weigeren ze bedorven voedsel! Ze moeten dus vers voer krijgen, maar wat precies? Hondenbrokken vind je zelden in het bos.

Een laatste aspect van kakkerlakken waar we interesse in hebben betreft gegevens over de mate waarin de dieren geparasiteerd zijn, of aan welke predatoren ze ten prooi vallen. Vooral in zuid Europa komen veel soorten kakkerlak-parasieten voor. Tot nog toe zijn er hier maar 3 of 4 van bij ons gevonden (1 rover, 1 "sluipwesp" en 1–2 eipakket-parasieten), maar lang niet van alle gebieden waar kakkerlakken voorkomen. Mogelijk komen er meer soorten parasieten voor dan we denken, of op plaatsen waar we ze nog niet kennen.

Literatuur

Rivault, C. & A. Cloarec, 1998. Cockroach aggregation: discrimination between strain odours in *Blattella germanica*. — Anim. Behav. 55: 177–184.

Jan Wieringa, Wijnand Heitmans & Roy Kleukers.